

Ольга Павлівна Шайгуро,

доктор юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,

кафедра кримінально-правових дисциплін;

 <https://orcid.org/0000-0002-0614-0595>,

e-mail: opshaituro@karazin.ua

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА: ОГЛЯД ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ
ТА СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ**

Зроблено огляд досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців з історії становлення та розвитку положень криміналістичної тактики: від стародавніх часів до останніх тенденцій ХХІ ст. Наведено існуючі у спеціальній літературі підходи до періодизації розвитку криміналістичної тактики, відзначено найбільш вагомні праці дослідників, з опублікуванням яких пов'язують нові етапи розвитку криміналістичної тактики.

Ключові слова: криміналістична тактика, історія становлення та розвитку, періодизація, етапи розвитку.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Дослідження будь-якого питання буде більш повним завдяки застосуванню історичного підходу, який дозволяє розкрити його в динаміці розвитку уявлень та поглядів науковців у різні історичні періоди. Не є виключенням і криміналістична тактика, перші уявлення про яку з'являються ще у стародавні часи та яка продовжує розвиватися вже як самостійний розділ криміналістики і сьогодні.

Стан дослідження проблеми

Висвітленням тенденцій розвитку криміналістичної тактики в різні часи займалися такі науковці, як В. П. Бахін («Криміналістика. Проблеми и мнения»), В. Коновалова («Криміналістическая тактика: теории и тенденции»), А. Кустов («Етапы развития предмета и объектов криміналістики»), Ю. Мирошниченко («З історії криміналістичної тактики (донауковий період)», «Розвиток криміналістичної тактики на стадії зрілої науки»), В. Чисніков («Сисна поліція в Україні за часів Російської імперії (1880–1917 рр.): історико-правове дослідження»), В. Шевчук («Інноваційні напрямки розвитку криміналістики», «Тенденції та перспективи розвитку криміналістичної тактики в сучасних умовах змагального процесу»), С. Ширалієва («Генезис криміналістической тактики»), В. Юсупов («Криміналістика в Україні

у XX – на початку XXI ст. (історико-теоретичне дослідження)», О. Ексархопуло («Криміналістика: история и перспективы развития») тощо.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є спроба уніфікувати існуючі в літературі дослідження історії формування та розвитку криміналістичної тактики і висвітлити погляди на її зміст у різні історичні періоди.

Виклад основного матеріалу

Криміналістична тактика в сучасній інтерпретації розглядається як частина науки криміналістики, як система наукових положень і рекомендацій щодо організації та планування досудового і судового слідства, які розробляються на основі визначення оптимальної поведінки осіб, прийомів провадження слідчих і судових дій, спрямованих на збирання і дослідження доказів та встановлення обставин, що сприяли вчиненню злочину [1, с. 181]. Однак такі погляди науковців на сутність криміналістичної тактики існували не завжди.

Як складова частина криміналістики тактика пройшла історичний шлях свого становлення та розвитку, який у літературі поділяють на два періоди. Перший (так званий донауковий) розпочинається з моменту виникнення перших криміналістичних знань і триває до кінця XIX ст. У межах цього періоду виділяють два послідовні етапи: 1) зародження елементів тактико-криміналістичного знання (до 30-х років XIX ст.); 2) формування передумов трансформації знання у криміналістичну галузь (30-ті роки XIX ст. – кінець XIX ст.) [2]. Цей період характеризується нарощуванням і використанням емпіричних знань про засоби протидії злочинам, розшуку винних осіб [3, с. 6–7].

Перші «паростки» тактичних рекомендацій при розслідуванні злочинів з'являються у часи стародавніх Єгипту, Китаю та Риму.

Найбільш вагомими правовими документами серед тих, що дійшли до нас із часів Стародавнього Єгипту і містять рекомендації тактико-криміналістичного характеру, є «інструкція візиру» (текст зберегся на стінах фіванських гробниць), пророцтва жреця Нефереха та Річення вельможі Іпусера (Лейденський папірус). В останньому документі згадуються «закони зали суду», що містять посібник зі збору, дослідження та оцінки доказів, якими користувалися судді.

У Стародавньому Китаї V–II ст. до н.е. датується «Книга законів» (Фацзін), підготовлена в царстві Вей Лі Куем (424–387 рр. до н.е.). У цій книзі, що складалася з 6 глав, викладалося кримінальне і кримінально-процесуальне законодавство, що діяло в Китаї, описувалися прийоми викриття допитуваних у брехні, наводилася послідовність питань, які при допитах слід задавати родичам обвинувачених, хоча

й рекомендувалося піддавати обвинуваченого арешту та катуванням, якщо він не зізнавався у скоєнні злочину.

У II ст. до н.е. у Стародавньому Римі створюються постійні комісії з розслідування та розгляду кримінальних справ. Судочинство в цих комісіях здійснювалося на основі спеціальних інструкцій, у яких визначався склад злочину, що підлягає розгляду відповідної комісії, призначався вид покарання за нього, а також визначалися правила проведення допитів, очних ставок, оглядів речових доказів та місць події [4, с. 172–173].

Етап зародження криміналістичної тактики завершився виходом у світ у Франкфурті двотомника Л. фон Ягеманна «Посібник із судового розслідування» (1838–1841 рр.). Перший том був присвячений теорії розслідування, а другий – практичним порадам щодо розслідування злочинів [5, с. 20]. З кінця XIX – початку XX ст. починається етап консолідації криміналістичних знань, у тому числі безпосередньо пов'язаних із криміналістичною тактикою. У 1892 р. Г. Гросс опублікував фундаментальну працю «Посібник для судових слідчих, чинів жандармерії та поліції», в якому було систематизовано всі відомі на той час засоби та прийоми роботи з доказами, надано оригінальні рекомендації щодо використання досягнень різних наук свого часу з метою виявлення, вилучення та дослідження слідів та інших речових доказів, описано побут і жаргон професійних злочинців, найбільш поширені у практиці способи скоєння та приховування злочинів і сформульовано основи використання положень криміналістичної тактики при розкритті та розслідуванні найбільш поширених злочинів [6, с. 27–28]. У подальшому ідеї Г. Гросса щодо криміналістичної тактики знаходять свій розвиток у працях А. Вейнгарта, К. Нігефоро, А. Рейс, С. Потапова, С. Трегубова, Р. Шнейкертома, У. Штібера, Р. Гейндля, Е. Аннушата та інших учених-криміналістів [6, с. 23–24].

Із того часу розвиток криміналістики відбувався за двома основними напрямками: 1) вивчення технічного забезпечення розслідування злочинів (цим питанням займалися вчені-криміналісти Франції, Італії та Швейцарії – Бертільон, Рейсс, Локарев, Отто-ленгі, Нічефоро та ін.); 2) розроблення криміналістики як системи знань, що охоплює криміналістичну техніку, тактику й окрему методичку (у цьому напрямі працювали науковці Німеччини – Гросс, Вайнгардт, Шнейкер, Гельвіг та ін.) [7, с. 10–11]. Термін «кримінальна тактика»¹ вперше був застосований А. Вейнгарттом у праці «Кримінальна тактика. Керівництво до розслідування злочинів» (1904 р.) [8]. Хоча А. Вейнгарта вважають основоположником криміналістичної тактики, уявлення дослідника про її зміст відрізнялося від сучасного.

¹ У ті часи термін «криміналістична тактика» не використовувався.

У загальній частині книги А. Вейнгарт описує особливості провадження окремих слідчих дій: арешту, допиту, огляду, обшуку, окремих оперативних заходів, прийомів дослідження речових доказів. Науковець виділяє два методи, серед яких головним, на його думку, є метод викриття злочинця. Як додатковий метод зазначається встановлення інших злочинів, скоєних цією особою. Особлива частина роботи містить рекомендації з розслідування окремих видів злочинів: крадіжок, убивств, підпалів, підробок документів і грошей, тобто тут прослідковується прообраз окремих криміналістичних методик у сучасному розумінні [9, с. 214].

На теренах Російської імперії в ті часи виходять наукові праці, в яких також частково розкриваються питання криміналістичної тактики. Йдеться про праці В. Долопчева «Участь поліції у провадженні кримінальних справ. Керівництво для чинів поліції» (1901 р.), В. Макалинського «Практичний посібник для судових слідчих» (1901 р.), Л. Добкевича «Настільний поліцейський словник» (1904 р.), В. Лебедева «Мистецтво розкриття злочину» (1909 р.), С. Трегубова «Настільна книга криміналіста-практика» (1915 р.), які містили деякі рекомендації з проведення окремих слідчих дій. Так, наприклад, частину другу опублікованої в 1916 р. збірки «Нариси зі слідчої частини. Історія. Практика» Б. Бразоля присвячено правилам досудового слідства, які повинні були застосовуватися у слідчій роботі. При цьому головна увага приділялася огляду, тобто тій слідчій дії, яка, на думку автора, нерідко веде до розкриття злочину та виявлення матеріальної істини [10, с. 14].

За даними сучасних дослідників історії криміналістики, в Україні також існували роботи, в яких учені торкалися питань тактики проведення слідчих або розшукових дій. В. Чисніков відзначає перші вітчизняні наукові праці, в яких висвітлювалися проблеми криміналістики та які з'являються у першій половині XIX ст. Першою серед них науковець називає магістерську дисертацію ад'юнкта С. Єрофеева «Рассуждение о доказательствах уголовных преступлений и о свойствах сих доказательств вообще и в особенности по российским узаконениям», яка була захищена у Харківському університеті в 1825 р. [11, с. 236].

В Одесі у 1849 р. виходить робота професора Рішельєвського ліцею В. Линовського «Опыт исторических розысканий о следственном уголовном судопроизводстве в России», яку можна вважати практичним керівництвом із розслідування злочинів того часу. У 1871 р. у Київському університеті В. Сокольським захищено магістерську дисертацію «Найголовніші моменти в історії повального обшуку». Робота була присвячена дослідженню процесуальних, криміналістичних та оперативно-розшукових аспектів повального обшуку [11, с. 249].

Етап консолідації криміналістичних знань ознаменовується осмисленням, обговоренням і систематизацією емпіричного матеріалу. У цей час велика увага приділялася опису подій і способів учинення злочинів, практичних рекомендацій щодо їх розслідування, а також розглядалися погляди вчених-юристів і практиків на предмет криміналістичного пізнання [12]. У навчальній та науковій літературі з криміналістики у період 1918–1936 рр. виокремлюється загальна й особлива частини криміналістики, як науку її вже поділяють на кримінальну техніку, кримінальну тактику, методологію розслідування злочинів [13, с. 314]. У межах цього періоду слід відзначити роботу І. Якімова «Криміналістика. Керівництво з кримінальної техніки і тактики» (1925 р.), в якій він вперше запропонував поділити криміналістику на три самостійні розділи: кримінальну техніку, кримінальну тактику і методологію розслідування злочинів. У цей період у кримінальній тактиці викладалися особливості діяльності професійних злочинців, таємні способи їх спілкування, способи вчинення злочинів, відомості про поведінку злочинця до й після вчинення злочину, методи розкриття злочинів, розшуку та затримання злочинців, також містилися рекомендації з проведення деяких слідчих дій (огляду місця події та встановлення слідів, обшуку, допиту обвинувачених і свідків, порівняння почерків тощо). Слід відмітити, що до 1929 р. у тактику включалися й окремі елементи криміналістичної методики, зокрема рекомендації з розслідування крадіжок, шахрайств, убивств [14, с. 26–27].

У 1935–1936 рр. виходить у світ перший підручник з криміналістики, підготовлений авторським колективом у складі Н. Боброва, В. Громова, С. Голунського, Е. Зицера, С. Потапова, І. Якімова, третю частину першого тому якого присвячено криміналістичній тактиці. Тут викладалася типова схема розслідування, розглядалися питання проведення обшуку та виїмки, огляду місця злочину, допиту, провадження експертизи, впізнання та очної ставки. Також надавалося визначення тактики розслідування злочинів як розділу криміналістики, що вивчає, з одного боку, найкращі прийоми для проведення окремих слідчих дій (допитів, оглядів, обшуків тощо), а з іншого, – найбільш доцільне взаємне розташування цих дій, систему і планування процесу розслідування [7, с. 7].

Ю. Мирошніченко другий період в історії криміналістичної тактики – період її становлення та подальшого розвитку як складової частини науки криміналістики – також поділяє на дві стадії. Перша з них – становлення криміналістичної тактики, на думку науковця, характеризується двома чітко вираженими етапами: 1) кінець ХІХ ст. – 30-ті рр. ХХ ст. – етап формування криміналістичної тактики як підсистеми криміналістики; на цьому етапі тривають подальше накопичення й теоретичне осмислення емпіричного матеріалу,

на основі якого будується нова правова наука, відбувається поступова систематизація криміналістичного знання; 2) 30–80-ті рр. ХХ ст. – етап становлення криміналістичної тактики як самостійного розділу науки криміналістики. Важливою віхою, що остаточно визначила місце тактики в системі криміналістики, стала теоретична дискусія щодо предмета і системи цієї науки, яка тривала в середині 1950-х рр. і поклала початок інтенсивному розвитку криміналістичної тактики. Друга стадія власне наукового періоду розвитку криміналістичної тактики – функціонування криміналістичної тактики в межах зрілої науки (80-ті рр. ХХ ст. – наш час) [15, с. 97].

Протягом етапу становлення криміналістичної тактики як самостійного розділу науки криміналістики прослідковується наростання інтенсивності розвитку вітчизняної криміналістики, особливо стосовно формування її загальної теорії, яка, у свою чергу, сприяла подальшому розвитку вчення про планування розслідування та висунення криміналістичних версій: були уточнені елементи та зміст цього вчення, його понятійний апарат. Об'єктом вивчення стала природа слідчих дій. Комплексному аналізу піддавався досвід проведення слідчого огляду й експерименту, пред'явлення для впізнання, допиту, очної ставки, обшуку, затримання. У криміналістичній тактиці почали розроблятися нові перспективні напрями: вчення про слідчі ситуації, криміналістичні операції, тактичні комбінації. Широкої популярності набули праці у сфері таких категорій криміналістичної тактики, як тактичний прийом, тактична комбінація, слідча ситуація [14, с. 29–30].

Сучасний стан розвитку державності в Україні характеризується демократизацією суспільства, зміненням законодавства. Зміни відбуваються й у кримінально-процесуальному праві, при цьому характерним є прагнення суттєво перетворити кримінально-процесуальний закон, кардинально реконструювати процесуальну форму [16, с. 6]. Ю. Грошевий зазначав, що важливою тенденцією останнього часу є посилення змагальних засад у кримінальному судочинстві. Змагальність характеризує таку побудову судового процесу, коли функції обвинувачення та захисту відокремлені від функції правосуддя, сторони користуються рівними правами для обстоювання своїх інтересів, а суд, наділений дискреційними повноваженнями, сприяючи повному, всебічному та об'єктивному розгляду кримінальної справи, вирішує справу по суті [16, с. 337–338]. Такий стан речей не може не впливати на тенденції розвитку криміналістичної тактики.

Зміна форми кримінального процесу, перехід на засади змагальності пов'язані з виокремленням нових галузей криміналістичної тактики. У зв'язку із цим стали говорити про доцільність розроблення тактики суду (судді), тактики державного обвинувачення і тактики

професійного захисту. Так, С. Кисленко спробував дослідити тактику судового слідства та визначити її місце в системі криміналістики. На його думку, тактика судового слідства є логічно послідовною і завершальною частиною тактики криміналістичної. В іншому випадку процес розслідування залишається незавершеним, а завдання криміналістики (як науки) – невіршеними [18, с. 16].

О. Рубіс, досліджуючи криміналістичне забезпечення діяльності прокурора у сфері боротьби зі злочинністю, дійшов висновку, що без застосування криміналістичних знань прокурор не зможе ефективно здійснювати свої наглядові повноваження на жодному етапі боротьби зі злочинністю. Це пояснюється тим, що, крім внутрішнього переконання, знання процесуальних норм і правил, прокурор, збираючи, перевіряючи та оцінюючи докази, повинен сам уміти здійснювати доказування, реалізовувати наявні фактичні дані. Саме це вміння об'єктивно дозволяє прокурору надавати письмові вказівки у справі, визначати тактику поведінки в суді [19, с. 5–6]. Динамічність криміналістичної тактики позначається і на виникненні чи пропонуванні достатньо нових її структурних елементів: «тактики повторного слідства» (В. Бахін) [20], «тактики забезпечення безпеки у кримінальному судочинстві» (В. Войников) [21], «тактики нейтралізації протидії розслідуванню» (Б. Щур) [22] тощо.

Як зазначає В. Шевчук, у реаліях сьогодення сучасні тенденції та процеси формування криміналістичних знань є залежними від науково-технічного прогресу людського співтовариства. Розвиток криміналістики, її тенденції зумовлені впливом світових інформаційних потоків, інтеграцією знань про можливості протидії злочинності за допомогою науково-технічних досягнень сучасного суспільства. Інформатизація соціального середовища призвела, фактично, до «технологізації» криміналістики, розроблення та впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій. Враховуючи наведене, нині відбуваються докорінні зміни та запроваджуються інноваційні підходи і у криміналістичному забезпеченні органів правопорядку [23].

З огляду на викладене наковці пропонують розглядати криміналістичну тактику у двох аспектах: 1) як розділ науки криміналістики; 2) як спосіб практичної діяльності слідчого, прокурора та захисника, яка спрямована на вирішення відповідних криміналістичних завдань і виконання ними процесуальних функцій [24]. Зазначається, що криміналістична тактика має вивчати тактику діяльності всіх учасників кримінального провадження – судді, суду, слідчого, детектива, прокурора, працівників оперативних підрозділів та ін. У зв'язку з чим пропонується поділ криміналістичної тактики на такі підгалузі: слідча, судова, прокурорська тактика, тактика розшукової

діяльності, професійного захисту та злочинної діяльності. Пропонується розроблення тактики приватної детективної діяльності: «Новим напрямом криміналістичних досліджень має стати застосування засобів криміналістичної тактики у діяльності детективів НАБУ та інших структур. Із прийняттям Закону України “Про приватну детективну (розшукову) діяльність” постає необхідність у розробці теоретико-практичних питань застосування проблем криміналістичної тактики у діяльності приватних детективів» [25, с. 747–748].

Інноваційним напрямом досліджень проблем судової тактики науковці вбачають розроблення та реалізацію тактичних операцій у судовому провадженні. Тому у структурі судової тактики необхідно також розглядати тактичні основи організації та проведення тактико-криміналістичних комплексів (тактичних комбінацій і тактичних операцій) як ефективних і дієвих засобів виконання тактичних завдань у судовому розгляді [26].

Висновки

Підсумовуючи викладене, слід наголосити на тому, що розвиток криміналістичної тактики пройшов довгий шлях – від перших спроб надати слідчим практичних рекомендацій щодо проведення окремих слідчих або розшукових дій до її формування у самостійний розділ юридичної науки. Проте і наразі розвиток криміналістичної тактики продовжується та полягає в розширенні сфери застосування її положень у діяльності інших учасників кримінального процесу, що згодом призведе до формування нових її галузей як розділу науки криміналістики.

Список бібліографічних посилань: 1. Криміналістика : підручник / В. М. Глібоко, А. Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. Київ : Ін Юре, 2004. 464 с. 2. Мирошниченко Ю. М. З історії криміналістичної тактики (донаукового період). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 42, т. 1. С. 141–144. 3. Эксархопуло А. А., Марченко И. А., Зайнуллин Р. И. Криминалистика: история и перспективы развития : монография. М., 2019. 167 с. 4. Ширалиева С. Д. Генезис криминалистической тактики. *Юридические науки и образование*. 2015. № 3. С. 169–182. 5. История и теория криминалистки : учеб. пособие / под ред. Д. И. Сулейманова. Баку : Военное изд-во, 1999. 680 с. 6. Криминалистика : учебник / под ред. Д. И. Сулейманова. Баку : Ишъг, 2000. 680 с. 7. Криминалистика. Книга I: техника и тактика расследования преступлений / под ред. А. Я. Вышинского. М., 1935. 272 с. 8. Вейнгарт А. Уголовная тактика: руководство к расследованию преступлений. Овруч, 1910. 463 с. 9. Белкин Р. С. Курс криминалистки : учебн. пособие : в 3 т. М., 2001. Т. 1. 837 с. 10. Князьков А. С. Криминалистика : курс лекций / под ред. Н. Т. Ведерникова. Томск, 2008. 1128 с. 11. Чисніков В. М. Сискна поліція в Україні за часі

Російської імперії (1880–1917 pp.): історико-правове дослідження : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 535 с. **12.** Кустов А. М. Этапы развития предмета и объектов криминалистики. *Известия Тульского государственного университета. Серия: Экономические и юридические науки*. 2016. № 3–2. С. 71–77. **13.** Юсупов В. Ю. Криміналістика в Україні у ХХ – на початку ХХІ ст. (історико-теоретичне дослідження) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 564 с. **14.** Ищенко Е. П., Топорков А. А. Криминалистика : учебник / под ред. Е. П. Ищенко. М., 2006. 784 с. **15.** Мирошниченко Ю. М. Розвиток криміналістичної тактики на стадії зрілої науки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2020. Вип. 3 (47) С. 96–100. **16.** Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика і кримінально-процесуальне право: діалектичні залежності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. Вип. 9. С. 5–9. **17.** Грошевий Ю. М. Роль суду в змагальному кримінальному процесі. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 100. С. 337–345. **18.** Кисленко С. А. Тактика судебного следствия и ее место в системе криминалистики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Саратов, 2002. 29 с. **19.** Рубис А. С. Криминалистическое обеспечение деятельности прокурора в сфере борьбы с преступностью : монография. Минск : Изд-во БГУ, 2005. 271 с. **20.** Бахин В. П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002) : монография. Киев, 2002. 268 с. **21.** Войников В. В. Тактика обеспечения безопасности в уголовном судопроизводстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Калининград, 2002. 23 с. **22.** Щур Б. В. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів, учинених організованими групами : монографія. Харків : Гриф, 2005. 176 с. **23.** Шепітько В. Ю. Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагальності кримінального провадження // *Матеріали наукової конференції за результатами роботи фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за фундаментальними темами у 2018 р. (м. Харків, 26 берез. 2019 р.)* / редкол.: В. С. Батиргареева, В. І. Борисов, Д. П. Євтеєва та ін. Харків : Право, 2019. С. 144–147. **24.** Шевчук В. М. Інноваційні напрямки розвитку криміналістики // *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали Міжнар. «круглого столу» (м. Харків, 12 груд. 2019 р.)* / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдеева. Харків : Право. С. 142–147. **25.** Погорельский М. А., Сергеева Д. Б. Криміналістична тактика: щодо визначення поняття. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 1 (5). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12pmasvp.pdf> (дата звернення: 11.12.2021). **26.** Шевчук В. М. Тенденції та перспективи розвитку криміналістичної тактики в сучасних умовах змагального процесу. *InterConf*. 2021. № 38. С. 744–754. **27.** Шевчук В. М. Актуальні проблеми побудови

та застосування тактичних операцій у судовому провадженні. *Митна справа*. 2014. № (1), ч. 2, кн. 1. С. 106–112.

Надійшла до редколегії 12.12.2021

Shaituro O. P. Forensic tactics: a review of the formation history and current trends

A review of domestic and foreign scholars' research on the formation and development history of forensic tactics has been made: from ancient times to the latest trends of the XXI century. The existing in the scientific literature approaches to the periodization of the development of forensic tactics are given, the most important works of researchers are noted, the publication of which is associated with new stages of forensic tactics development.

It is noted that forensic tactics in the modern interpretation is considered as part of criminology, as a system of scientific provisions and recommendations for the organization and planning of pre-trial and judicial investigation, which are developed on the basis of determining the optimal course of action examination of evidence and establishment of circumstances that contributed to the commission of the crime. However, such views of scientists on the essence of forensic tactics have not always existed. As an integral part of criminology, tactics have passed the historical path of its formation and development, which is divided into two periods in the literature. The first (so-called "pre-scientific") begins with the emergence of the first forensic knowledge and lasts until the end of the nineteenth century. Within this period there are two successive stages: 1) the emergence of elements of tactical and forensic knowledge (up to the 30s of the XIX century.); 2) formation of preconditions for the transformation of knowledge into the forensic industry (30s of the XIX century - the end of the XIX century).

The development of criminology from the end of the XIX - beginning of the XX century went in two main directions: 1) the study of technical support for the investigation of crimes; 2) development of criminology as a system of knowledge, covering forensic techniques, tactics and methods.

In the period from 1918 to 1936, criminal tactics outlined the peculiarities of professional criminals, secret ways of communicating, ways of committing crimes, information about the behavior of criminals before and after the crime, methods of detecting crimes, finding and detaining criminals, and recommendations for some investigative actions (inspection of the scene and establishment of traces, search, interrogation of defendants and witnesses, comparison of handwriting and more). Although until 1929 the tactics included some elements of forensic methodology, including recommendations for the investigation of theft, fraud, murder.

At the present stage of development of forensic tactics, scientists are emphasizing the expansion of its branches. It is noted that it is expedient to study the tactics of all participants in criminal proceedings such as judges, courts, investigators, detectives, prosecutors, employees of operational units, etc. Therefore, it is proposed to divide forensic tactics into the following sub-branches: investigative, judicial, prosecutorial tactics, tactics of investigative activities, professional protection and criminal activities. It is proposed to develop tactics of private detective activity.

Key words: forensic tactics, history of formation and development, periodization, stages of development.

